

ELIF
SHAFAK

Insula copacilor
dispăruți

Traducere din limba engleză
și note de Ada Tanasă

POLIROM
2026

Cuprins

Insula.....	9
PARTEA ÎNTÂI. Cum să îngropi un copac	15
PARTEA A DOUA. Rădăcinile	93
PARTEA A TREIA. Trunchiul.....	177
PARTEA A PATRA. Ramurile.....	233
PARTEA A CINCEA. Ecosistemul	313
PARTEA A ȘASEA. Cum să dezgropi un copac.....	375
<i>Notă pentru cititor</i>	<i>415</i>
<i>Mulțumiri</i>	<i>419</i>

O mie de spini

Cipru, începutul anilor 2000

Kostas Kazantzakis ajunsese în Ciprul de Nord cu feribotul, fiindcă nu vru să ia avionul. Deși călătoria de opt ore nu fusese foarte grea, se simțea dezorientat și-i era greață. Rău de mare, presupuse. Dar poate că n-avea nicio legătură cu asta. Poate că trupul lui reacționa în feluri pe care mintea nu le înțelegea încă. Se întorcea în locul unde se născuse după mai bine de douăzeci și cinci de ani.

Îmbrăcat cu niște pantaloni din catifea reiată, o cămașă de in și un sacou sport bleumarin, cu părul negru și ondulat ciufulit de vânt, scruta portul. Alăturându-se valului celorlalți pasageri, traversă puntea și coborî rampa feribotului. Degetele lui strânseseră atât de tare balustrada, că încheieturile i se albiră. Neliniștea îi creștea cu fiecare secundă. În soarele nemilos al după-amiezii, miji ochii la indicatoarele din jur, nereușind să înțeleagă literele turcești, atât de diferite de cele grecești. Încercă să se ferească de mulțime, însă degeaba. Oriunde se întorcea erau familii cu copii, împingând cărucioare sau ducând în brațe bebeluși înfofoliți în ciuda căldurii. Le urmă, împins de val de parcă n-ar fi pășit pe pământ tare, ci pe aer.

Controlul pașapoartelor merse șnur, mai repede decât se așteptase. Tânărul polițist turc îl salută

scurt din cap, studiindu-l cu atenție, însă nu cu asprime. Nu-i puse niciun fel de întrebări personale, ceea ce îl surprinse pe Kostas. Își derulase în minte o mulțime de scenarii posibile cu privire la cum avea să fie primit și cumva se temuse, până în ultima clipă, că s-ar putea să nu-l lase să intre în zona turcească a insulei, chiar și cu pașaport britanic.

Nu-l aștepta nimeni și nici nu îndrăznise să spere că avea să-l aștepte. Trăgându-și valiza, burdușită mai mult cu echipament decât cu haine, se strecură prin forfota de pe străzile orașului. Nu-i plăcu mutra primului șofer din șirul de taxiuri, așa că zăbovi puțin, prefăcându-se interesat de mărfurile de pe tava unui vânzător ambulant. *Komboloi*¹ în greacă; *tespih*² în turcă. Din coral roșu, smarald verde, onix negru. Nu se putu abține să cumpere niște mărgele de relaxare din agat, doar ca să aibă ceva care să-l țină ocupat.

Următorul taximetrist părea drăguț și Kostas se târgui cu el, temându-se să nu-l tragă pe sfoară. Nu-i spuse bărbatului că o rupe puțin pe turcește. Cuvintele pe care le învățase în adolescență erau ca niște jucării ciobite, mâncate de molii; voia să le scuture de praf și să vadă dacă funcționează înainte să le pună la treabă.

După jumătate de oră de mers în tăcere, se apropiară de Nicosia, trecând pe lângă case recent construite de-o parte și de alta a șoselei. Se construia peste tot. Kostas privea peisajul minunat, luminos. Pini, chiparoși, măslini și roșcovi erau răspândiți printre petice de pământ arid, ars de soare și monocrom. Livezi întregi de citrice fuseseră tăiate ca să facă loc vilelor și apartamentelor

1. Mărgele de relaxare (gr.) (n.a.).

2. Mătânii (tc.) (n.a.).

elegante. Îl întrista să vadă că partea asta de insulă nu e paradisul înverzit pe care și-l amintea. Ciprul era cunoscut în Antichitate ca „insula verde“, faimoasă pentru pădurile ei dese și tainice. Lipsa copacilor era o muștrare aspră la adresa greșelilor îngrozitoare ale trecutului.

Fără să-l întrebe dacă-l deranjează, șoferul deschise radioul. Niște muzică pop turcească se revărsă din difuzoare. Kostas scoase un oftat. Melodia veselă îi era la fel de cunoscută ca și cicatricile de pe trupul lui, deși versurile rămâneau o enigmă. Oricum, nu era greu să-ți imaginezi subiectul – în partea asta de lume, toate cântecele erau despre iubire și durere.

— Sunteți pentru prima oară aici? întrebă șoferul în engleză, aruncându-i o privire în oglinda retrovizoare.

Kostas ezită, dar numai o clipă.

— Da și nu.

— Da? Nu?

— De mult... Un val de căldură îi cuprinse pieptul. Niciunul dintre vecinii lui greci nu mai locuia acolo, casele pe care le știa aparțineau acum unor străini. M-am născut și am crescut în partea asta de insulă, zise.

— Sunteți grec?

— Da, sunt.

Șoferul înalță capul. Pentru o clipă, lui Kostas i se păru că zărește o sclipire tăioasă în ochii lui. Ca să risipească orice încordare, se aplecă înainte și încercă să schimbe subiectul.

— Deci, a început sezonul turistic?

Pe chipul șoferului se ivi un zâmbet, încet și prudent, ca un pumn care se deschide.

— Da, dar tu nu ești turist, frate, ești de-aici.

Și cuvântul acela simplu, *frate*, atât de neașteptat și totuși liniștitor, stăruie în aerul dintre ei. Kostas nu mai spuse nimic; nici șoferul. De parcă amândoi ar fi auzit tot ce trebuiau să știe.

Hotelul Afrodit era o clădire văruiată în alb, cu etaj, strânsă în îmbrățișarea fucsia-aprins a tulpinilor cățărătoare de bougainvillea. O femeie lată-n umeri și rumenă-n obraji stătea în spatele biroului de la recepție, cu baticul legat lejer, în stilul musulman tradițional. La stânga ei, tolănit pe un scaun de răchită, un bărbat care era probabil soțul ei bea ceai. În spatele lui, perețele era înțesat cu un talmeș-balmeș de lucruri: steaguri turcești de diverse mărimi, rugăciuni scrise în arabă, mărgele împotriva deochiului, suporturi din macrame pentru ghivece și vederi din diferite părți ale lumii, trimise de turiști mulțumiți. Aruncând o privire perechii, Kostas simți că, deși bărbatul e probabil în acte proprietarul locului, femeia conduce totul.

— Bună ziua.

Știa că-l așteaptă.

— Domnul Kazantzakis, da? Bine-ați venit! ciripi femeia zâmbind cu gropițe în obrajii durdulii. Călătoria a fost în regulă?

— N-a fost rea.

— V-ați ales o perioadă minunată să vizitați Ciprul. Ce vă aduce aici?

Se aștepta la întrebare și avea răspunsul pregătit, totuși făcu o pauză înainte să răspundă.

— Munca, zise el sec.

— Da, sunteți om de știință. Lungi ultimul cuvânt, într-o engleză cu accent pronunțat. Spuneți la telefon că vă ocupați de copaci, știți că toate camerele noastre poartă numele lor?

Îi întinse cheia camerei într-un plic. O clipă, Kostas nu îndrăzni să se uite la numele mângălit pe el, aproape așteptându-se să fie Smochinița fericită. I se zbârli părul la ceafă când

citi rapid ce scrie. Camera lui se numea „Stejarul auriu“.

— Asta-i bine, zise zâmbind; îi era tot mai greu să-și țină amintirile în frâu.

Camera de la etaj era spațioasă și luminoasă. Kostas se trânti pe pat, dându-și seama abia acum cât de obosit e. Cuverturile moi îl invitau să se afunde sub ele, ca într-o baie caldă și parfumată, însă nu-și dădu voie să se destindă. Făcu repede duș și se schimbă în tricou și blugi. Traversând camera, deschise ușile duble de la balcon. Sus, deasupra capului său, un vultur – animalul sacru al lui Zeus – se avântă pe cerul senin, plutind spre vest, în căutarea următoarei prăzi. De cum ieși, simți în nări un miros de mult uitat adus de briză. De iasomie, pin, pietre încinse. Un miros pe care credea că-l îngropase undeva în labirintul memoriei. Mentea omului era cel mai straniu loc, deopotrivă casă și exil. Cum putea să se agațe de ceva atât de vag și de impalpabil ca un miros când era în stare să șteargă porțiuni întregi de trecut concret, bucată cu bucată?

Trebuia s-o găsească. Chiar în după-amiaza aia. Mâine s-ar putea să-i piară curajul și să amâne încă o zi sau poate două, să-și ocupe timpul până la refuz, încât să se scurgă toată săptămâna ca prin ceață și să vină timpul să-și facă iar bagajele. Dar acum, abia coborât de pe feribot, pe creasta valului de dor care-l purtase din Anglia până acolo, era sigur că îl țin puterile s-o vadă pe Defne.

În vremea asta strânsese întruna informații despre ea. Știa că e arheologă și că-și făcuse un nume în domeniu. Știa că nu s-a căsătorit niciodată și că n-are copii. Văzuse fotografii de-ale ei în ziarele vândute la magazinele ciprioților turci din Londra, în care apărea vorbind pe la conferințe și seminare universitare. Dar ce spunea

vreunul dintre lucrurile astea despre viața ei personală din ziua de azi? Trecuse atâta amar de vreme de când se văzuseră ultima oară. Nu puteai umple golul acela uriaș cu cele câteva mărunțișuri pe care le adunase, însă erau tot ce avea.

Nu știa numărul ei de telefon și nu voia s-o sune la universitatea unde lucra. Prietenii comuni din tinerețe se împrăștiaseră prin diferite colțuri ale lumii și nu-l puteau ajuta. Dar înainte să plece din Londra reușise să găsească o cunoștință, iar asta era un început la fel de bun ca oricare altul.

Avea un coleg, David, cu care colaborase la diverse proiecte inițiate de Programul Națiunilor Unite pentru Mediu. Merseseră fiecare pe drumul lui, totuși păstraseră legătura. Un tip vesel, cu vreo șase limbi străine la activ, o înclinație spre băutură și o barbă foarte roșcată, David fusese transferat în Cipru în ultimele zece luni. Când se hotărâse să vină pe insulă, Kostas îl sunase, sperând că ar putea fi puntea care să-l ducă la Defne, fiindcă știa că punțile se ivesc în viața noastră doar atunci când suntem gata să le trecem.